
De recente internationalisering van het Brussels gewest en de Vlaamse Rand

Didier Willaert

Didier.Willaert@vub.ac.be

De recente internationalisering van het Brussels gewest en de Vlaamse Rand

1. Inleiding

Sinds het begin van het nieuwe millennium is de aangroei van de Belgische bevolking door buitenlandse migraties sterk toegenomen. Tijdens de jaren '90 bedroeg het vestigingsoverschot met het buitenland (positief buitenlands migratiesaldo) gemiddeld ongeveer 15.000 inwoners per jaar; in de periode 2000-2007 was dit aantal meer dan verdubbeld tot ongeveer 38.000. In het laatste jaar waarvoor gegevens beschikbaar zijn (2007) heeft de bevolkingstoename door externe verhuisbewegingen zelfs de kaap van de 50.000 inwoners overschreden (55.357).

Bijna 40% van de aangroei door buitenlandse migraties vindt plaats in de 19 gemeenten van het Brussels gewest. Een verdere internationalisering van de hoofdstad en een groeiende diversiteit van de Brusselse bevolking is dan ook een logisch gevolg. Tegelijkertijd is het aantal inwoners dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verlaat om in de rest van het land te gaan wonen de laatste jaren opnieuw toegenomen. Dit heeft vooral een impact op de gemeenten in de onmiddellijke omgeving van Brussel (de Vlaamse Rand en aangrenzende gemeenten van het arrondissement Halle-Vilvoorde). Het negatief binnenlands migratiesaldo zorgde tijdens de periode 2001-2006 niet alleen voor een verdere verfransing van de Vlaamse Rand (zie Willaert, 2009), maar ook voor een significante toename van het aantal inwoners van buitenlandse herkomst in de regio. Het is deze toename die we hier in meer detail willen bekijken. De nadruk ligt op de situatie in Brussel en de Vlaamse Rand, maar een aantal kaarten geven een overzicht van de spreiding en de migratiepatronen van de bevolking in elke Belgische gemeente. Daarenboven wordt in de tabellen steeds het algemeen gemiddelde gegeven voor grotere ruimtelijke eenheden (arrondissement Halle-Vilvoorde, provincie Vlaams-Brabant, Vlaanderen, Wallonië, België).

In het eerste deel belichten we de evolutie van de buitenlandse bevolking tijdens de voorbije twee decennia en de ruimtelijke verdeling van de verschillende nationaliteitsgroepen. Daarvoor wordt zowel gebruik gemaakt van cijfers van het Rijksregister (personen met huidige buitenlandse nationaliteit), van de volkstellingen van 1991 en 2001, als van een gekoppeld bestand van de census van 2001 met Rijksregistergegevens op 1 januari 2006 (personen met een buitenlandse nationaliteit bij de geboorte).

Ten tweede gaan we – op basis van het gekoppeld bestand census 2001 en Rijksregister 2006 – dieper in op de recente impact van binnenlandse verhuisbewegingen op de samenstelling van de bevolking naar nationaliteit van oorsprong in het Brussels gewest en in de provincies Vlaams- en Waals-Brabant.

Tenslotte worden kort de meest recente cijfers van Kind&Gezin besproken met betrekking tot (a) de nationaliteit bij de geboorte van de moeders van pasgeboren kinderen, en (b) de thuistaal in gezinnen met pasgeboren kinderen.

2. Evolutie van de buitenlandse bevolking in de periode 1989-2008

Bevolking naar huidige nationaliteit

Op 1 januari 2008 woonden er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) bijna 300.000 personen met een buitenlandse nationaliteit (28,1% van de totale bevolking) (tabel 1). In vergelijking met 1989 is dat een stijging met 12 procent. In dezelfde periode nam ook het aantal Belgen toe (+ 7 procent).

In de Vlaamse Rand bedraagt het aandeel buitenlanders in de totale bevolking 11,5 procent (17,1% in de faciliteitengemeenten en 10,4% in de overige gemeenten). Opvallend is de aanzienlijke toename van het aantal buitenlanders sinds 1989 (+ 50 à 60%). Daarentegen is het aantal Belgen maar toegenomen met 5 procent; in de zes faciliteitengemeenten is er zelfs sprake van een lichte daling (- 1%). Ter vergelijking worden in tabel 1 ook de cijfers gepresenteerd voor Vlaanderen, Wallonië en België in zijn geheel.

Tabel 1: Totale bevolking, aandeel van de bevolking met een buitenlandse nationaliteit en evolutie sinds 1989

	Totale bevolking op 1/1/2008	Buitenlandse nationaliteit		Belgische nationaliteit
		aandeel op 1/1/2008	evolutie (1989 = 100)	evolutie (1989 = 100)
Brussels gewest	1.048.491	28.1%	112	107
Vlaamse Rand	397.802	11.5%	158	106
<i>faciliteitengemeenten</i>	69.165	17.1%	152	99
<i>rest Vlaamse Rand</i>	328.637	10.4%	161	107
Vlaanderen	6.161.600	5.8%	149	106
Wallonië	3.456.775	9.3%	88	109
BELGIË	10,666,866	9.1%	112	107

BRON: ADSEI, bevolkingsstatistieken; eigen berekeningen

De evolutie van de bevolking naar huidige nationaliteit wordt in grote mate beïnvloed – en vertekend – door de vele nationaliteitswijzigingen tijdens de afgelopen twintig jaar. Dat geldt vooral in het Brussels gewest: tussen 1/1/1989 en 1/1/2008 bedroeg het gecumuleerd aantal van de nationaliteitsveranderingen er 207.060 personen. De huidige nationaliteit is dus geen goede maat om de evolutie van de bevolking van vreemde herkomst in kaart te brengen.

Bevolking naar nationaliteit van oorsprong

Daarom is het belangrijk om naast de huidige nationaliteit ook rekening te houden met de nationaliteit van oorsprong. Deze wordt hier gedefinieerd op basis van de eigen nationaliteit bij de geboorte. Verder werd de kinderen die als Belg geboren zijn en nog thuis wonen, de nationaliteit (bij de geboorte) van de vader of de moeder toegekend¹. Daardoor wordt vrijwel de

¹ Indien één van de twee ouders van buitenlandse origine is, dan krijgt het kind de (buitenlandse) nationaliteit van oorsprong van deze ouder. Indien de twee ouders van buitenlandse origine zijn, dan krijgt het kind de nationaliteit van oorsprong van de moeder.

volledige populatie migranten van de eerste en tweede generatie beschreven. De bevolking naar nationaliteit van oorsprong werd berekend voor 1 maart 1991, 1 oktober 2001 (de laatste twee volkstellingen) en 1 januari 2006².

In het BHG is het totaal aantal inwoners van buitenlandse herkomst tussen 1991 en 2006 toegenomen van 350.000 naar 550.000, of uitgedrukt als aandeel in de totale bevolking van 36,5% naar 55,2% (tabel 2). Dat is in de eerste plaats een gevolg van een aanhoudend hoog buitenlands migratiesaldo³, dat bovendien sinds het begin van de jaren 2000 nog verder is toegenomen (zie bijvoorbeeld grafiek 2 in Deboosere *et al.*, 2009). Maar ook het natuurlijk saldo⁴ zorgt voor een belangrijke aangroei van de bevolking van buitenlandse origine in het Brussels gewest. In de periode 2000-2002⁵, bijvoorbeeld, bedroeg dit saldo +7.400 personen. Bij de bevolking van Belgische origine daarentegen, was er in dezelfde periode een negatief natuurlijk saldo van -3.600 personen. Anderzijds zorgen binnenlandse verhuisbewegingen voor een afname van het aantal inwoners van buitenlandse herkomst in Brussel (zie verder).

Tabel 2: Bevolking van buitenlandse origine op 1/3/1991, 1/10/2001 en 1/1/2006

	Aantal (x 1.000)			Aandeel in de totale bevolking		
	1991	2001	2006*	1991	2001	2006*
Brussels gewest	348.6	470.2	552.8	36.5%	48.3%	55.2%
Vlaamse Rand	47.1	68.2	83.4	12.8%	17.9%	21.8%
<i>faciliteitengemeenten</i>	12.5	16.9	19.3	18.8%	24.8%	28.6%
<i>rest Vlaamse Rand</i>	34.5	51.4	64.2	11.5%	16.3%	20.4%
Vlaanderen	417.3	577.2	706.8	7.2%	9.7%	12.1%
Wallonië	644.9	719.0	770.7	19.8%	21.4%	23.3%
BELGIË	1,410.8	1,766.4	2,031.4	14.1%	17.2%	19.9%

* excl. collectieve huishoudens

BRON: ADSEI, volkstelling 1991 en algemene socio-economische enquête 2001, en Rijksregister 2006; eigen berekeningen

In de gemeenten van de Vlaamse Rand zonder taalfaciliteiten is er tussen 1991 en 2006 bijna een verdubbeling van het aantal inwoners van buitenlandse herkomst (tabel 2). Zij maken er momenteel ongeveer één vijfde van de totale bevolking uit. Ook in de faciliteitengemeenten is die toename zeer uitgesproken: van 18,8 naar 28,8 procent. In de Vlaamse Rand is het voornamelijk

² De cijfers voor 2006 zijn berekend op basis van een gekoppeld bestand tussen de socio-economische enquête 2001 (SEE 2001) en informatie van het Rijksregister op 1 januari 2006 (echter zonder info over de huidige nationaliteit of de nationaliteit bij de geboorte, en zonder de collectieve huishoudens). Personen die zowel in 2001 als in 2006 aanwezig zijn, krijgen voor 2006 de nationaliteit van oorsprong van 2001. Kinderen die geboren zijn na 1/10/2001 en van wie de ouder(s) in 2001 reeds aanwezig waren, krijgen de nationaliteit van oorsprong van de vader of de moeder (cf. supra). De overige personen zijn geïmmigreerd vanuit het buitenland. Zij worden verdeeld over Belgische versus buitenlandse herkomst op basis van deze verhouding bij de buitenlandse immigraties tussen 1996 en 2001 (gekoppeld bestand Rijksregister 1991-2001 en census van 2001).

³ Aantal buitenlandse immigraties min aantal buitenlandse emigraties. De heringeschreven en ambtshalve geschrapte personen worden respectievelijk verrekend in de immigratie en de emigratie.

⁴ Verschil tussen het aantal geboorten en het aantal overlijdens.

⁵ Geboorten werden berekend in het jaar voor de SEE 2001; overlijdens in het jaar na de SEE 2001.

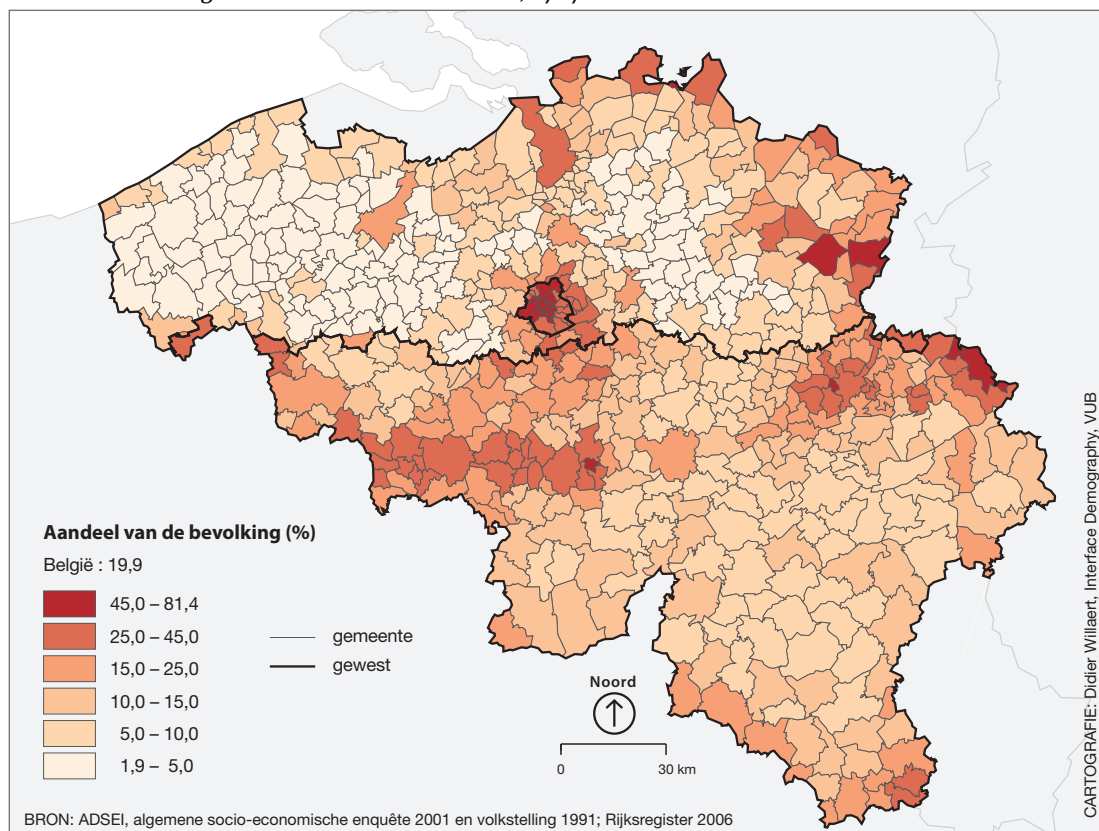
de instroom vanuit het BHG die een impact heeft op de toename van de bevolking van buitenlandse origine (zie Willaert, 2009). En net als in het Brussels gewest is er eveneens een positief natuurlijk saldo bij de inwoners van buitenlandse origine, en een negatief natuurlijk saldo bij de inwoners van Belgische origine (respectievelijk +900 en -400 tijdens de periode 2000-2002).

Kaart 1 toont het percentage inwoners van buitenlandse origine per gemeente op 1 januari 2006. Naast de hoge percentages in het BHG en de randgemeenten, is deze bevolking oververtegenwoordigd in de andere grootsteden en enkele regionale steden (Mechelen, Leuven, Namen), in het oude mijn- en steenkoolbekken (gemeenten in de omgeving van Luik, Verviers, Charleroi, Bergen en Genk), en in verschillende gemeenten langs de grens met de buurlanden. De proporties liggen veel lager in de landelijke Ardense gemeenten, maar vooral in grote delen van West- en Oost-Vlaanderen en in het grensgebied tussen de provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg (in deze gemeenten is nog geen 5% van de totale bevolking van buitenlandse origine).

Binnen het BHG woont de bevolking van buitenlandse herkomst vooral in de centraal gelegen gemeenten Sint-Joost-ten-Node (81%), Sint-Gillis (69%), Sint-Jans-Molenbeek (68%), Schaarbeek (66%), Brussel (62%) en Elsene (60%). Brusselse gemeenten met het laagste percentage inwoners van buitenlandse herkomst zijn Watermaal-Bosvoorde (30%), Oudergem (35%), Ganshoren (36%) en Sint-Agatha-Berchem (39%).

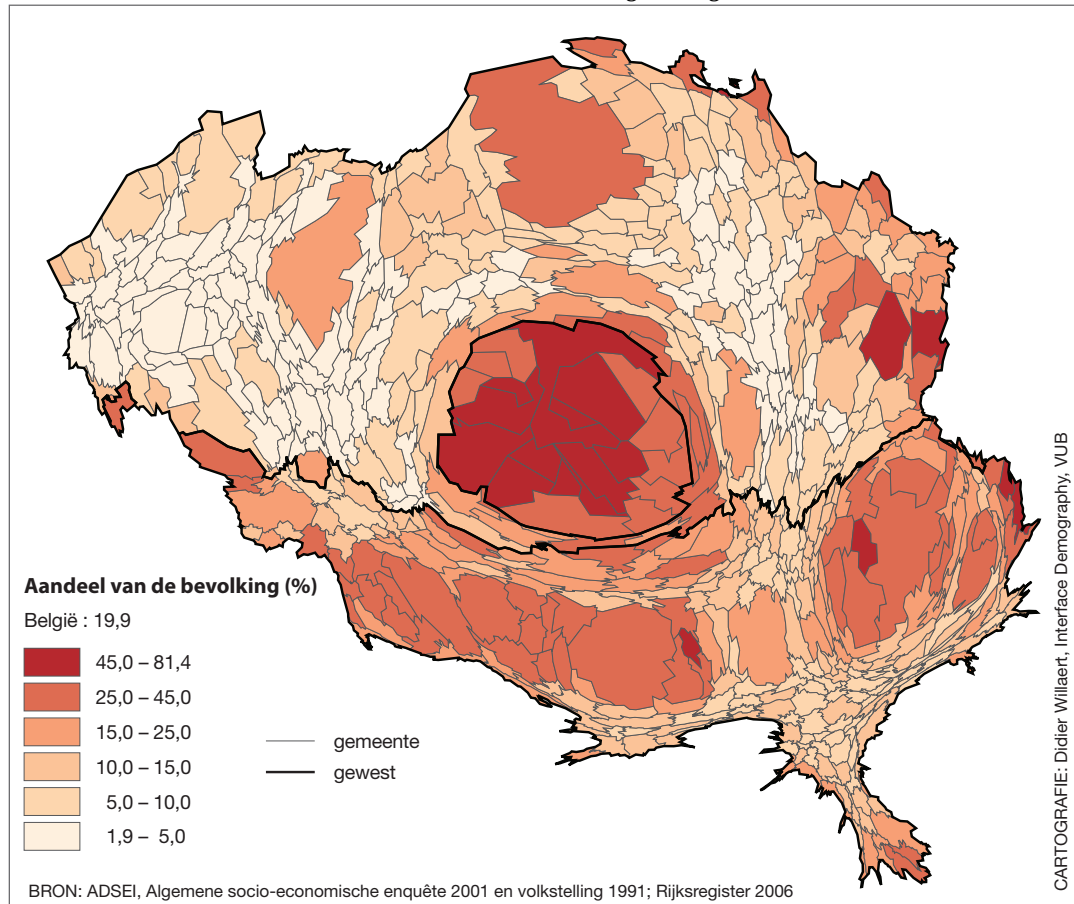
In de Vlaamse rand rond Brussel liggen de proporties het hoogst (tussen 25 en 37%) in een aaneensluitende zone van Vilvoorde tot Overijse en in Sint-Genesius-Rode, ten oosten en zuiden van de hoofdstad. In alle overige gemeenten van de Rand bedraagt het aandeel 14 à 23 procent, behalve in Meise (10%) en in Merchtem (6%).

Kaart 1: Bevolking van buitenlandse herkomst, 1/1/2006

Kaart 1 geeft een vertekend beeld omdat bij de weergave geen rekening wordt gehouden met de bevolkingsdichtheid van een gemeente, maar enkel met de oppervlakte van die gemeente. Dit nadeel wordt opgelost met een bevolkingscartogram (kaart 2). Op dit cartogram⁶ is de oppervlakte van elke gemeente proportioneel met het aantal inwoners op 1 januari 2006.

Kaart 2: idem kaart 1 maar in de vorm van een bevolkingscartogram

Bevolking naar nationaliteitsgroep van oorsprong op 1/10/2001

Voor 2006 is een verdere opdeling van de bevolking van buitenlandse origine naar nationaliteit enkel bij benadering mogelijk (cf. supra). Tabel 3 toont daarom de percentages van 6 grote nationaliteitsgroepen en de bevolking van Belgische origine op het moment van de algemene socio-economische enquête van 2001.

Hieruit blijkt dat de verschillende groepen van buitenlandse herkomst vooral sterk vertegenwoordigd zijn in het BHG. De bevolking van Marokkaanse origine vormt de grootste groep met 13% van de totale Brusselse bevolking. Samen met de Turken en de inwoners afkomstig van de overige niet-westerse landen, maken ze er meer dan een kwart van de totale bevolking uit. Ook de Noord- en West-Europeanen⁷ (10%), Zuid-Europeanen (10%) en Oost-Europeanen (bijna 3%) vormen ongeveer een kwart van de bevolking. De Oost-Europeanen waren in 2001 nog beperkt qua omvang, maar zijn sinds het begin van het nieuwe millennium

⁶ Dit cartogram werd aangemaakt via het algoritme van Gastner & Newman (2004).

⁷ Inclusief 5 westerse landen met een aansluitend profiel: VS, Canada, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland.

aan een stevige opmars bezig, vooral na de toetreding van een aantal Oost-Europese lidstaten – waarvan Polen, Bulgarije en Roemenië de belangrijkste zijn – tot de Europese Unie in 2004 en 2007 (zie bijvoorbeeld CGKR, 2009).

In de Vlaamse Rand is de bevolking van buitenlandse origine in 2001 vooral afkomstig uit Noord- en West-Europa (7,9%) en Zuid-Europa (4,3%). Het overwicht van de eerste groep is nog dominanter in de zes faciliteitengemeenten. Daarentegen is het aandeel inwoners uit de overige niet-westerse landen in de Rand beperkt tot amper 5 procent. Het is duidelijk dat de nabijheid van Brussel zorgt voor een internationaler karakter van de bevolking dan in de rest van Vlaanderen. In de aangrenzende provincie Waals-Brabant ligt het aandeel van de bevolking van buitenlandse origine iets lager dan in de rest van Wallonië, maar dat is vooral het gevolg van een ondervertegenwoordiging van Zuid-Europeaan.

Tabel 3: Bevolking per grote nationaliteitsgroep van oorsprong, 1/10/2001

	aandeel in de totale bevolking						
	1	2	3	4	5	6	7
Brussels gewest	10.3%	9.9%	2.6%	13.4%	3.8%	8.4%	51.7%
Vlaamse Rand	7.9%	4.3%	0.9%	1.8%	0.4%	2.6%	82.1%
<i>faciliteitengemeenten</i>	13.1%	5.8%	1.1%	1.0%	0.4%	3.5%	75.2%
<i>rest Vlaamse Rand</i>	6.8%	4.0%	0.8%	1.9%	0.4%	2.4%	83.7%
arr. Halle-Vilvoorde	5.2%	3.2%	0.7%	1.3%	0.3%	2.0%	87.2%
Vlaams-Brabant	4.6%	2.1%	0.6%	0.9%	0.3%	1.9%	89.6%
Vlaanderen	3.9%	1.3%	0.6%	1.3%	1.2%	1.4%	90.3%
Waals-Brabant	7.2%	5.0%	1.0%	1.4%	0.1%	3.3%	82.0%
Wallonië	6.1%	9.8%	1.2%	1.2%	1.0%	2.1%	78.6%
BELGIË	5.2%	4.9%	1.0%	2.4%	1.4%	2.3%	82.8%

1: Noord- en West-Europa en andere westerse landen (VS, Canada, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland)

2: Zuid-Europa (Spanje, Portugal, Italië en Griekenland)

3: Oost-Europa

4: Marokkanen

5: Turken

6: overige niet-westerse landen

7: van Belgische oorsprong

BRON: ADSEI, Algemene sociaal-economische enquête 2001; eigen berekeningen

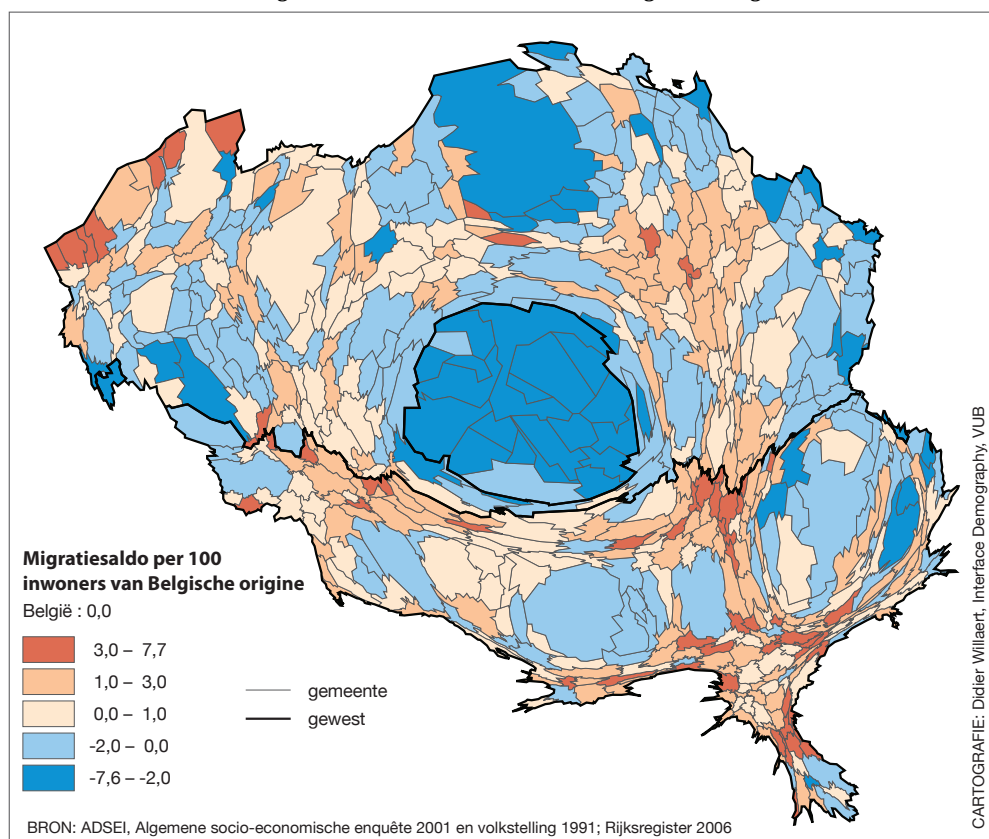
3. Binnenlandse verhuisbewegingen naar nationaliteit van oorsprong, 2001-2006

Op basis van een gekoppeld bestand tussen de census van 2001 en informatie uit het Rijksregister op 1 januari 2006, weten we voor elke persoon die aanwezig is in 2001 wat zijn of

haar gemeente van verblijf is in 2006⁸. Daaruit kunnen binnenlandse migratiesaldi per gemeente worden berekend⁹. Dit binnenlands migratiesaldo geeft aan hoeveel de bevolking in de verschillende gemeenten toe- of afneemt door binnenlandse verhuisbewegingen. Om de migratiesaldi tussen de verschillende gemeenten te kunnen vergelijken, worden deze gedeeld door het aantal inwoners in de gemeente op 1 oktober 2001.

Het ruimtelijk patroon van de binnenlandse migratie in België tussen 2001 en 2006 wordt gekenmerkt door een netto-verlies (negatief migratiesaldo) van inwoners van Belgische herkomst in de vijf grote steden, behalve in Gent (kaart 3). Vooral in Brussel en Antwerpen is dit verlies zeer uitgesproken. Ook een aantal randstedelijke en landelijke gemeenten hebben een negatief binnenlands migratiesaldo. Dat is bijvoorbeeld het geval in een deel van de provincies Limburg en West-Vlaanderen, en in 17 van de 19 gemeenten¹⁰ van de Vlaamse Rand rond Brussel. Dit kan worden gekoppeld aan de “*brain drain*” van jongvolwassenen vanuit de perifere gebieden in Vlaanderen naar het centrum van het land (zie bijvoorbeeld Willaert, 2009), en de hoge bouwgrond- en woningprijzen in de onmiddellijke omgeving van de grootsteden.

Kaart 3: Binnenlands migratiesaldo van inwoners van Belgische origine, 2001-2006

⁸ Behalve indien deze persoon op 1 januari 2006 in een collectief huishouden (rusthuis, gevangenis, enz.) verblijft.

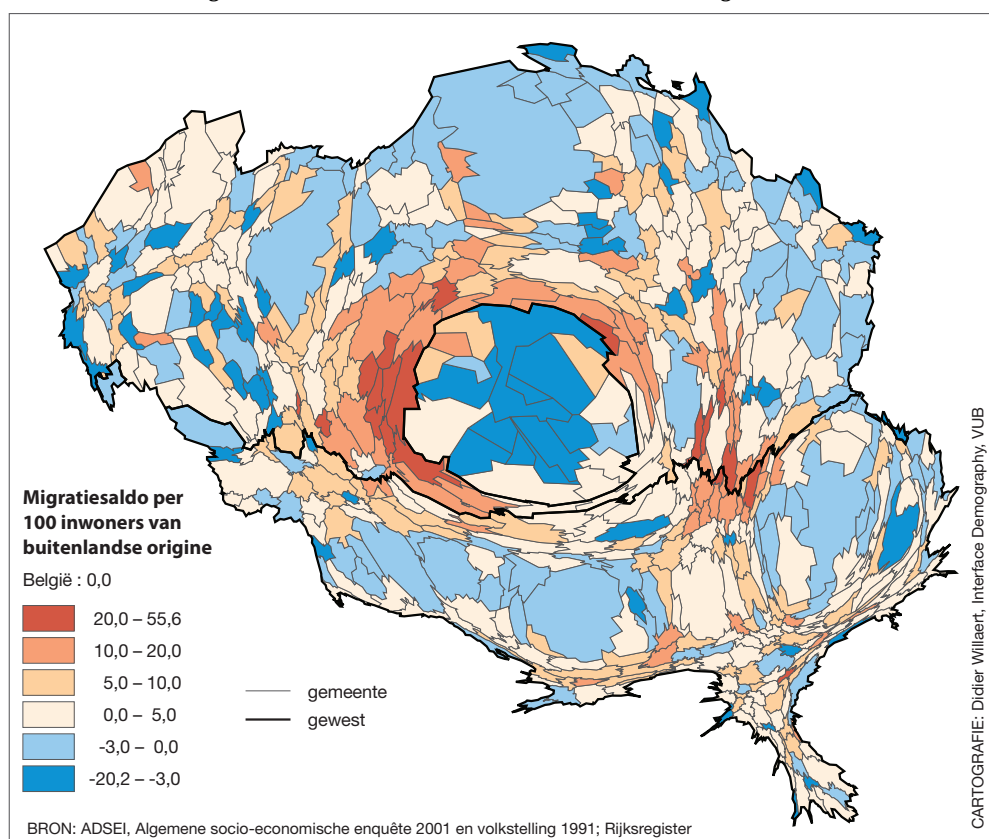
⁹ Indien de verblijfplaats in 2006 verschilt van de verblijfplaats in 2001, dan komen de inwijkelingen naar gemeente x overeen met diegenen die op 1 januari 2006 in gemeente x wonen maar op 1 oktober 2001 in een andere Belgische gemeente verbleven, en de uitwijkelingen uit gemeente x met diegenen die op 1 oktober 2001 aanwezig zijn in gemeente x maar op 1 januari 2006 in een andere gemeente wonen. Het verschil tussen beiden geeft het binnenlands migratiesaldo.

¹⁰ Enkel Hoeilaart en Merchtem hebben een positief binnenlands migratiesaldo van inwoners van Belgische origine.

De aangroei van de bevolking van Belgische herkomst door binnenlandse migratie is het grootst in de minder dure gemeenten op een iets verdere afstand van de grote steden (gemeenten langs de grens met de provincies Vlaams-Brabant, Antwerpen en Limburg; grensgebied tussen de provincies Waals-Brabant, Luik en Namen; noorden van Henegouwen), aan de kust en in de Ardennen (pensioenmigraties).

Het verhuispatroon van de bevolking van buitenlandse herkomst sluit voor een deel aan bij dat van de bevolking van Belgische herkomst: ook hier hebben de grootsteden een negatief binnenlands migratiesaldo. Vooral de Brusselse centrumgemeenten verliezen veel migranten van de eerste en tweede generatie door interne migratie¹¹. Positieve migratiesaldi zijn er hoofdzakelijk in een brede zone rondom het Brussels gewest – vooral ten westen en noordoosten van de hoofdstad, maar ook in een aantal gemeenten in oostelijk Vlaams-Brabant en in de buurt van Jodoigne en Waremmе. Merk op dat de hoge aangroei cijfers deels een gevolg zijn van de kleine aantallen inwoners van buitenlandse herkomst (= noemer bij de berekening van de relatieve migratiesaldi) in deze gemeenten.

Kaart 4: Intern migratiesaldo van inwoners van buitenlandse origine, 2001-2006

In tabel 4 worden de binnenlandse verhuisbewegingen van de bevolking van buitenlandse origine verder opgedeeld naar grote nationaliteitsgroep en geaggregeerd tot het Brussels gewest, de Vlaamse Rand en de provincies Vlaams- en Waals-Brabant. Hieruit blijkt dat het netto-verlies door binnenlandse verhuisbewegingen in het Brussels gewest ongeveer even hoog is bij de inwoners van buitenlandse origine als bij de inwoners van Belgische origine. In absolute aantallen bedraagt het verlies respectievelijk 17.000 en 19.500 personen. De migratiesaldi per

¹¹ Een aantal perifere Brusselse gemeenten, vooral in het noorden van het hoofdstedelijk gewest, hebben daarentegen een klein positief migratie-overschot.

100 inwoners liggen tussen -2,4 (bevolking van Noord- en West-Europese herkomst) en -4,5 (bevolking van Turkse herkomst). Dit betekent bijvoorbeeld voor de Turken dat 4,5% van de Turken die in 2001 in het BHG verbleven, vijf jaar later in Vlaanderen of in Wallonië wonen.

In de Vlaamse Rand rond Brussel hebben alle nationaliteitsgroepen een positief migratiesaldo. Tussen 2001 en 2006 is er een forse aangroei van Zuid-Europeanen, Marokkanen, Turken en inwoners uit de overige niet-westerse landen. Berekend t.o.v. de reeds aanwezige bevolking in 2001, is er zelfs een aangroei van 32% bij de bevolking van Marokkaanse oorsprong en 86% bij de bevolking van Turkse oorsprong. Anderzijds verlaten de inwoners van Belgische origine de Rand (-3.400 inwoners of -1,1%). In de faciliteitengemeenten is dat verlies dubbel zo groot als in de overige gemeenten van de Vlaamse Rand (-1,9% vs. -0,9%). Ook in de provincie Vlaams-Brabant in zijn geheel daalt het aantal inwoners van Belgische herkomst nog licht. In Waals-Brabant neemt hun aantal wel significant toe, maar is de stijging van de bevolking van buitenlandse origine minder uitgesproken (behalve bij de inwoners van Noordwest-Europese en andere westerse herkomst). Wat de binnenlandse verhuisbewegingen tussen 2001 en 2006 betreft, merken we dus een significante internationalisering van de gemeenten in de onmiddellijke omgeving van de hoofdstad.

Tabel 4: Binnenlands migratiesaldo (absoluut aantal en per 100 inwoners) naar nationaliteitsgroep van oorsprong in het BHG, de Vlaamse Rand en de provincies Vlaams- en Waals-Brabant, 2001-2006

	binnenlands migratiesaldo (per 100 inwoners van elke nationaliteitsgroep)						
	1	2	3	4	5	6	7
Brussels gewest	-2.425 (-2,4%)	-3.931 (-4,1%)	-1.104 (-4,4%)	-4.423 (-3,4%)	-1.664 (-4,5%)	-3.384 (-4,2%)	-19.659 (-3,9%)
Vlaamse Rand	+432 (+1,4%)	+1.625 (+9,8%)	+561 (+16,3%)	+2.140 (+31,9%)	+1.238 (+86,3%)	+1.785 (+17,8%)	-3.385 (-1,1%)
faciliteitengemeenten	+40 (+0,4%)	+261 (+6,7%)	+87 (+11,2%)	+213 (+32,8%)	+120 (+49,2%)	+291 (+12,1%)	-991 (-1,9%)
rest Vlaamse Rand	+392 (+1,8%)	+1.364 (+10,8%)	+474 (+17,8%)	+1.927 (+31,9%)	+1.118 (+93,9%)	+1.494 (+19,7%)	-2.394 (-0,9%)
Vlaams-Brabant	+743 (+1,6%)	+2.086 (+9,7%)	+764 (+12,4%)	+2.579 (+26,6%)	+1.377 (+45,3%)	+2.365 (+12,4%)	-627 (-0,1%)
Waals-Brabant	+671 (+2,6%)	+989 (+5,6%)	+142 (+3,9%)	+305 (+6,2%)	+86 (+19,0%)	+181 (+1,6%)	+4.038 (+1,4%)

1: Noord- en West-Europa en andere westerse landen (VS, Canada, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland)

2: Zuid-Europa (Spanje, Portugal, Italië en Griekenland)

3: Oost-Europa

4: Marokkanen

5: Turken

6: overige niet-westerse landen

7: van Belgische oorsprong

BRON: ADSEI, Algemene sociaal-economische enquête 2001 en Rijksregister 2006; eigen berekeningen

Op kaart 5 worden de binnenlandse verhuisbewegingen van de zes nationaliteitsgroepen per gemeente van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en van de provincies Vlaams-Brabant en Waals-Brabant weergegeven. In tegenstelling tot bij kaarten 3 en 4, en tabel 4 worden de migratiesaldi gedeeld door de totale bevolking (en niet door de bevolking naar nationaliteit van oorsprong) in de gemeente. Deze saldi geven met andere woorden de impact van de

binnenlandse migratie van de verschillende migrantengroepen op de evolutie van de totale bevolking in de gemeente¹². Daarnaast wordt de ruimtelijke concentratie van elke bevolkingsgroep in kaart gebracht met behulp van locatiequotiënten¹³ (situatie op het moment van de SEE 2001).

1) bevolking afkomstig van Noord- en West-Europa, de VS, Canada, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland

De bevolking van Noordwest-Europese en andere westerse herkomst woont duidelijk geconcentreerd in het welvarende zuidoostelijk kwadrant van het Brussels gewest en in de (eveneens rijke) aangrenzende Brabantse gemeenten ten oosten en zuiden van de hoofdstad. De hoogste proporties komen voor in Tervuren (23%), Elsene (20%), Overijse (19%), Sint-Pieters-Woluwe (19%), Wezembeek-Oppeem (18%) en Kraainem (18%). In de meeste gemeenten van het arrondissement Leuven en het westelijk deel van het arrondissement Halle-Vilvoorde liggen de proporties veel lager (<2,5%).

De invloed van de binnenlandse verhuisbewegingen op de evolutie van de totale bevolking is in de meeste gemeenten eerder beperkt en het ruimtelijk patroon is weinig samenhangend. Het hoogste vertrekoverschot komt voor in Brussel, Elsene en Sint-Gillis. Verder hebben ook 11 andere Brusselse gemeenten en een aantal verspreide gemeenten in Vlaams- en Waals-Brabant een negatief migratiesaldo. In de Vlaamse Rand is het vestigingsoverschot het hoogst in de gemeenten met een reeds aanzienlijk aandeel inwoners van westerse afkomst (Kraainem, Hoeilaart, en in mindere mate Zaventem, Wezembeek-Oppeem en Tervuren). Overijse, Sint-Genesius-Rode en Lasne (Waals-Brabant) daarentegen hebben een (klein) negatief migratiesaldo.

2) bevolking van Zuid-Europese origine

De bevolking van Zuid-Europese herkomst (Spanje, Portugal, Italië en Griekenland) is in het Brussels gewest vrij gelijkmatig verspreid. De belangrijkste Zuid-Europese concentraties komen voor in Sint-Gillis en een aantal wijken in Anderlecht, Elsene en het centrum van Brussel (zie kaart 49 in Willaert & Deboosere, 2005). Buiten het BHG zijn de Zuid-Europeanen het meest oververtegenwoordigd in Vilvoorde, Kraainem en in het westen van Waals-Brabant (Ittre, Ramillies).

Wat het migratiepatroon betreft zien we een duidelijke verhuisbeweging vanuit de Brusselse centrumgemeenten naar de zuidwestelijke (aansluitende zone van Dilbeek tot Braine l'Alleud), en noordoostelijke randgemeenten (Wemmel, Zaventem en Machelen).

3) bevolking van Oost-Europese origine

De inwoners van Oost-Europese herkomst zijn in absolute aantallen de kleinste van de 6 groepen van buitenlandse origine. Ze zijn prominent aanwezig in de meeste Brusselse gemeenten. Daarbuiten zijn ze oververtegenwoordigd ten noordoosten van de hoofdstad (Wemmel, Grimbergen, Vilvoorde, Zaventem en Kraainem), in het westen van de provincie Waals-Brabant, en in de twee universiteitssteden Leuven en Louvain-la-Neuve.

Gezien de geringe bevolkingsomvang is ook hun impact op de bevolkingsevolutie in vele gemeenten beperkt. Toch is het duidelijk dat ook zij Brussel verlaten en zich bij voorkeur vestigen in de noordoostelijke Rand (Vilvoorde, Machelen, Zaventem).

¹² Dit komt overeen met de "net migration impact rate" (cf. Simpson & Finney, 2009)

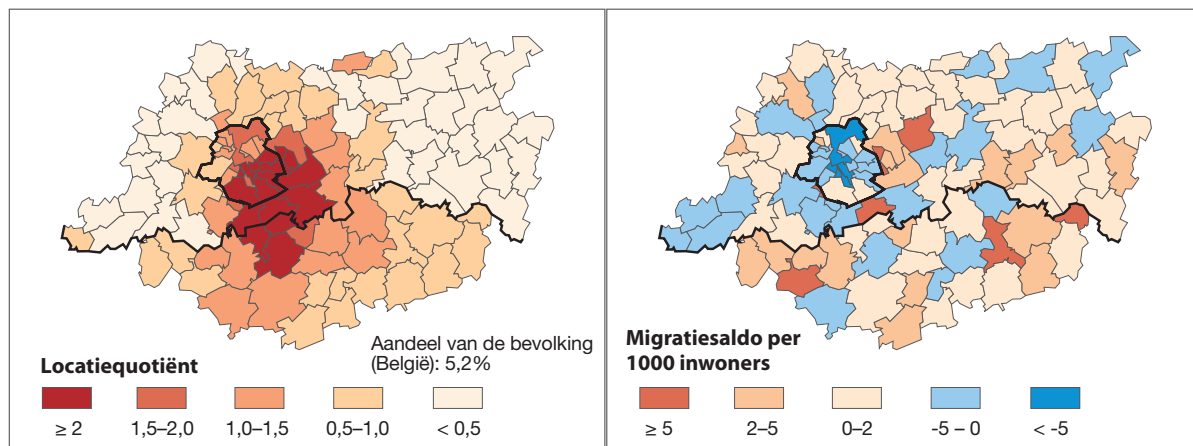
¹³ Het locatiequotiënt (LQ) geeft de verhouding weer van het aandeel van een bepaalde nationaliteitsgroep in de totale bevolking van een gemeente t.o.v. het aandeel van die nationaliteitsgroep in de totale bevolking van België. Een locatiequotiënt meet dus de mate van ondervertegenwoordiging (LQ<1) of oververtegenwoordiging (LQ>1) t.o.v. het nationaal niveau.

Kaart 5: Spreiding van de bevolking en intern migratiesaldo naar nationaliteitsgroep van oorsprong in het BHG en de provincies Vlaams- en Waals-Brabant

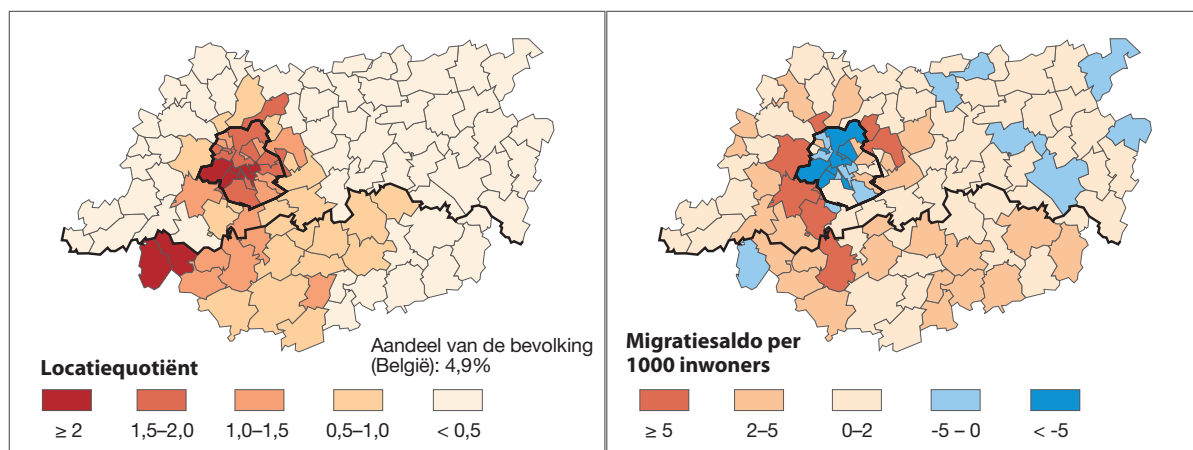
(a) Locatiequotiënt (1/10/2001)

(b) Intern migratiesaldo per 1000 inwoners (2001-06)

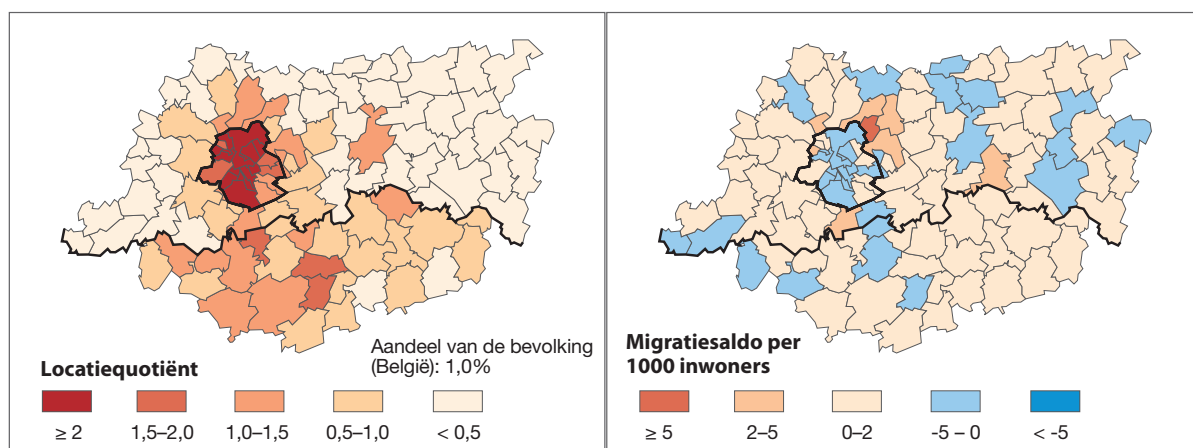
Noord- en West-Europa, VS, Canada, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland

Zuid-Europa

Oost-Europa

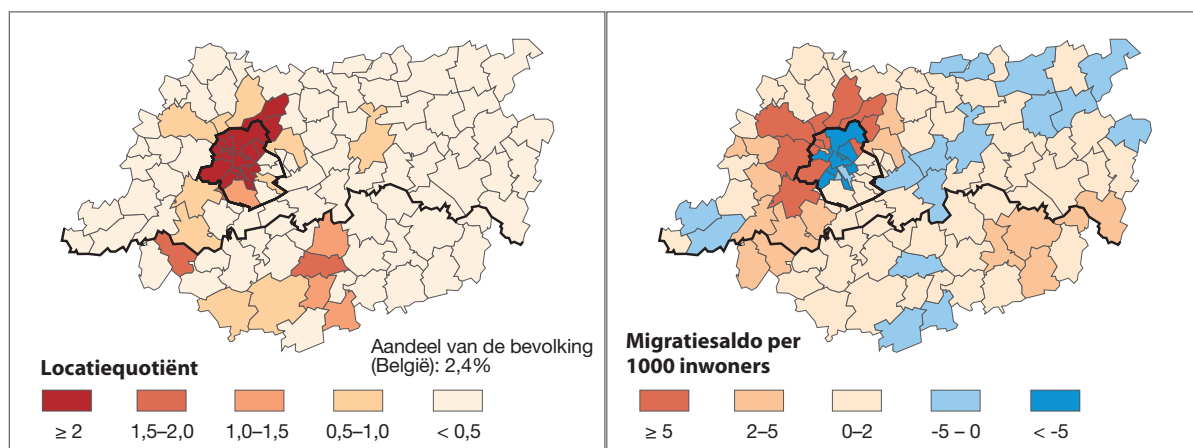

Kaart 5 (vervolg)

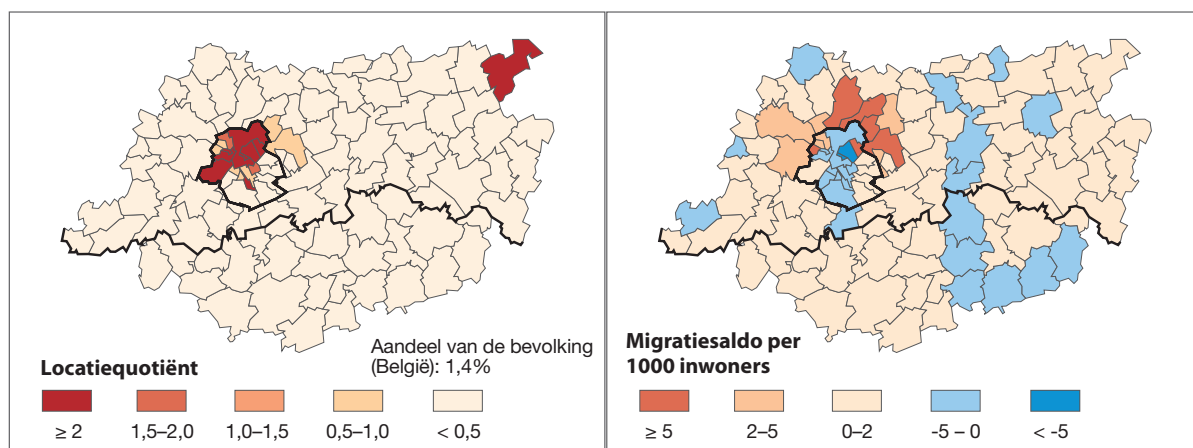
(a) Locatiequotiënt (1/10/2001)

(b) Intern migratiesaldo per 1000 inwoners (2001-06)

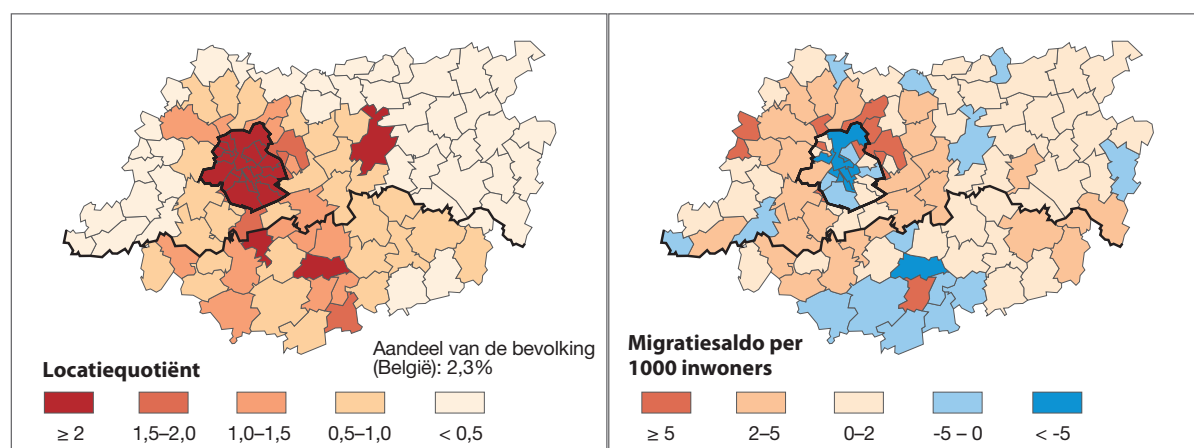
Marokkanen

Turken

overige niet-westerse landen

4) bevolking van Marokkaanse origine

De Marokkanen in België leven zeer geconcentreerd. Meer dan de helft¹⁴ van hen woont in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, voornamelijk in het centrum en in het noordwesten van de hoofdstad. De hoogste proporties inwoners van Marokkaanse herkomst komen voor in de Brusselse gemeenten Sint-Jans-Molenbeek (33%), Sint-Joost-ten-Node (26%), Brussel (20%) en Sint-Gillis (19%). In de Vlaamse Rand is hun aanwezigheid in de meeste gemeenten zeer beperkt, behalve in Vilvoorde (8%) en Machelen (5%). In Waals-Brabant zijn ze licht oververtegenwoordigd in Tubize, Ottignies-Louvain-la-Neuve (4%), en in Waver, Court-Saint-Etienne en Chastre (3%).

De binnenlandse verhuisbewegingen van de bevolking van Marokkaanse herkomst tussen 2001 en 2006 vertonen een duidelijk patroon. Enerzijds is er een significant netto-verlies in centraal gelegen gemeenten met een hoge proportie Marokkanen (Sint-Jans-Molenbeek, Brussel, Sint-Joost-ten-Node, Schaarbeek, Sint-Gillis, Vorst en Etterbeek). Anderzijds is er een groot vestigingsoverschot in een aantal perifere Brusselse gemeenten (Evere, Anderlecht, Jette, Ganshoren, Sint-Agatha-Berchem) en in de Vlaamse randgemeenten in het verlengde hiervan (zone van Machelen tot Sint-Pieters-Leeuw). Een iets kleiner positief migratiesaldo is er in verschillende aangrenzende gemeenten (Zaventem, Steenokkerzeel, Ternat, Lennik, Halle, Tubize, Rebecq) en in de omgeving van Jodoigne in het oosten van Waals-Brabant.

5) bevolking van Turkse origine

Turken wonen meer verspreid over het land dan Marokkanen, maar binnen het Brussels gewest leven ze sterk geconcentreerd. In Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node maken ze respectievelijk 15 en 25% van de totale bevolking uit; in de andere Brusselse gemeenten is dat hoogstens 4 procent. Net zoals de Marokkanen, wonen ze amper in de welvarende residentiële gemeenten in het zuidoosten van het gewest. In Vlaams-Brabant is er een belangrijke aanwezigheid van Turken in Diest (4%). In de rest van de provincie en in Waals-Brabant bedraagt hun aandeel nooit meer dan 1 procent.

Het verhuisgedrag van de bevolking van Turkse herkomst sluit voor een deel aan bij dat van de Marokkanen. De zone met een groot vestigingsoverschot is wel beperkt tot de noordrand (vooral de gemeenten Grimbergen, Vilvoorde, Machelen en Zaventem), terwijl de impact in de overige Brabantse gemeenten zeer miniem is.

6) bevolking van andere niet-westerse origine

Deze bevolkingsgroep is zeer divers. Het betreft bijvoorbeeld kaderpersoneel in internationale bedrijven, medewerkers van ambassades, studenten die een hogere opleiding volgen of partners in gemengde huwelijken. Dat wordt weerspiegeld in het spreidingspatroon: de inwoners van overige niet-westerse herkomst zijn het meest oververtegenwoordigd in alle (zowel arme als rijke) gemeenten van het BHG (10 à 12% in Brussel, Elsene, Etterbeek en Sint-Joost-ten-Node; 5 à 9% in de overige gemeenten), in Waterloo (5%), en in de universiteitssteden Ottignies-Louvain-la-Neuve (10%) en Leuven (5%).

Net zoals bij de andere personen van buitenlandse herkomst, is ook hier een verhuis vanuit het centrum van het BHG naar de randgemeenten zichtbaar. Vooral in Ganshoren, Evere, en de gemeenten ten noordoosten van de hoofdstad (Wemmel, Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Kraainem) vestigen zich veel inwoners van andere niet-westerse herkomst. Verder behoren ook Liedekerke, Affligem, Drogenbos en Court-Saint-Etienne tot de hoogste klasse (vestigingsoverschot van 5 of meer per duizend inwoners).

¹⁴ Iets meer dan 52% in 2001.

4. Nationaliteit van de moeder en thuistaal bij jonge gezinnen in de Vlaamse Rand

Nationaliteit bij geboorte van moeders in jonge gezinnen

Recentere informatie over de nationaliteit bij de geboorte is beschikbaar via de *Gemeentelijke Kindrapporten*¹⁵ van Kind&Gezin. Deze gegevens hebben echter alleen betrekking op de moeders in gezinnen met pasgeboren kinderen (geboortejaren 2004 tot en met 2008). Merk hierbij op dat er in de Kind&Gezin-databank ook geboorten worden geregistreerd van kinderen die niet tot het Rijksregister behoren (Wachtregister, niet-geregistreerde illegalen, maar ook niet-geregistreerde EU-burgers), en dat hier dus verhoudingsgewijs meer moeders van buitenlandse origine aanwezig zijn.

In het arrondissement Halle-Vilvoorde heeft ongeveer een kwart van de moeders van kinderen geboren in 2008 een buitenlandse nationaliteit bij de geboorte. In de provincie Vlaams-Brabant en Vlaanderen is dat ongeveer een vijfde (tabel 5). In de faciliteitengemeenten bedraagt het aandeel moeders van buitenlandse herkomst bijna 38 procent; in de overige gemeenten van de Vlaamse Rand is dat 32 procent (cijfers voor 2007; zie Derudder, 2009).

De cijfers per afzonderlijke gemeente van de Vlaamse Rand en per grote nationaliteitsgroep tonen dezelfde ruimtelijke verdeling zoals op kaart 5a:

- De jonge gezinnen van westerse herkomst (geïndustrialiseerde landen, inclusief EU15 en G7) wonen vooral in de randgemeenten ten zuidoosten van het BHG (Wezembeek-Oppem, Kraainem, Tervuren en Overijse).
- De moeders van Maghrebijnse of Turkse herkomst zijn vooral talrijk in Vilvoorde en Machelen. Zij maken er respectievelijk 26 en 22% uit van alle moeders met kinderen geboren in 2008. Op grote afstand volgen Wemmel, Zaventem en Sint-Pieters-Leeuw met 10 à 13 procent.
- De ruimtelijke verschillen bij de moeders van Oost-Europese herkomst (ex-Oostblok) zijn minder groot dan bij de andere nationaliteitsgroepen. De hoogste percentages zijn voor Kraainem en Wemmel (beiden 10%), en Zaventem (9%).
- Ook bij moeders van andere niet-westerse herkomst zijn de verschillen tussen de verschillende gemeenten van de Vlaamse Rand relatief beperkt. Uitschieters zijn Asse en Wemmel (13%), Zaventem en Kraainem (12%), en Vilvoorde (11%).
- Het aandeel onbekenden ligt over het algemeen rond de 3%, maar dit loopt in sommige gemeenten op tot 8% of meer (Kraainem, Drogenbos, Wezembeek-Oppem, Overijse en Dilbeek).

Tabel 6 toont de evolutie van de percentages moeders van pasgeborenen naar nationaliteit van oorsprong van de moeder tussen 2004 en 2008¹⁶. Hieruit blijkt nogmaals hoe sterk de gemeenten van de Vlaamse Rand de laatste jaren internationaliseren. Het aandeel moeders van Belgische origine daalt in vrijwel elke gemeente¹⁷. Die afname is vooral zeer uitgesproken in de

¹⁵ <http://www.kindengezin.be/gkr/>

¹⁶ Om de cijfers tussen 2004 en 2008 te kunnen vergelijken, is in tabel 6 de categorie 'onbekend' buiten beschouwing gelaten, en werden de percentages voor de vijf nationaliteitsgroepen herberekend zodat deze samen 100% bedragen. Merk op dat hoe groter het aandeel moeders met een onbekende nationaliteit van herkomst in een gemeente is, hoe groter de afwijking van de werkelijke situatie kan zijn.

¹⁷ Enkel in Linkebeek en Beersel neemt het percentage moeders van Belgische origine toe. Het cijfer voor Linkebeek is wel voor een groot deel een gevolg van de sterke afname van de categorie 'onbekend' (zie vorige voetnoot).

faciliteitengemeenten Wemmel, Kraainem en Drogenbos, en in Vilvoorde, Zaventem, Sint-Pieters-Leeuw en Machelen. De meeste gemeenten kennen vooral een toename van niet-westerse moeders. Het aandeel moeders afkomstig uit de westerse landen (EU15 en G7), daarentegen, daalt in 11 van de 19 randgemeenten.

Tabel 5: Nationaliteit bij de geboorte van moeders met kinderen geboren in 2008, per gemeente van de Vlaamse Rand

	nationaliteit van de moeder bij haar geboorte (%)					
	Belg	industrie-landen (incl. EU15, G7)	ex-Oostblok	Maghreb + Turkije	andere niet-westers	onbekend
Drogenbos	56.4	12.7	5.5	7.3	7.3	10.9
Kraainem	42.5	20.8	10.0	1.7	11.7	13.3
Linkebeek	81.1	10.8	2.7	0.0	2.7	2.7
Sint-Genesius-Rode	73.6	16.4	2.5	0.6	4.4	2.5
Wemmel	55.0	5.3	9.9	12.6	13.2	4.0
Wezembeek-Oppeem	52.7	20.9	7.0	0.8	8.5	10.1
Asse	67.8	3.6	3.9	8.3	13.1	3.6
Beersel	79.0	4.9	4.5	2.7	6.2	2.7
Dilbeek	67.8	6.5	2.5	7.1	8.0	8.2
Grimbergen	70.0	6.0	4.8	7.4	8.4	3.6
Hoeilaart	69.6	12.0	4.0	1.6	7.2	5.6
Machelen	51.4	9.8	3.8	22.4	9.3	3.3
Meise	78.4	3.6	2.2	4.3	5.0	6.5
Merchtem	88.8	3.0	3.0	1.2	4.2	0.0
Overijse	59.3	20.5	3.4	0.0	7.9	8.7
Sint-Pieters-Leeuw	64.4	11.2	4.0	9.6	8.0	3.0
Vilvoorde	50.7	5.5	4.3	25.7	11.4	2.4
Zaventem	50.8	12.9	9.0	12.5	12.2	2.6
Tervuren	60.4	21.2	7.7	1.8	7.2	1.8
arr. Halle-Vilvoorde	72.6	6.7	3.7	6.6	7.2	3.3
Vlaams-Brabant	77.9	5.5	3.3	4.7	6.5	2.0
Vlaanderen	78.8	3.7	3.5	7.9	5.3	0.7

BRON: Kind & Gezin, Gemeentelijke Kindrapporten 2008

Tabel 6: Nationaliteit bij de geboorte van moeders met pasgeboren kinderen, evolutie 2004-2008, per gemeente van de Vlaamse Rand

	nationaliteit van de moeder bij haar geboorte (evolutie 2004-2008 in procentpunt)				
	Belg*	industrielanden (incl. EU15, G7)*	ex-Oostblok*	Maghreb + Turkije*	andere niet- westers*
Drogenbos	-14.5	8.7	4.3	-4.8	6.3
Kraainem	-17.3	4.6	8.9	1.0	2.9
Linkebeek	9.2	-3.7	2.8	0.0	-8.2
Sint-Genesius-Rode	-5.6	4.2	1.3	-3.2	3.3
Wemmel	-22.0	-1.2	7.3	7.2	8.5
Wezembeek-Oppeem	-1.4	-5.2	3.2	0.2	3.2
Asse	-7.2	-0.6	2.3	4.6	1.1
Beersel	0.6	-2.2	-0.3	2.1	-0.2
Dilbeek	-7.3	-1.6	1.0	3.7	4.4
Grimbergen	-5.8	-0.7	2.7	2.5	1.5
Hoeilaart	-2.2	-4.9	3.3	0.8	2.9
Machelen	-13.3	4.2	0.2	8.2	0.6
Meise	-0.1	-1.7	0.5	2.7	-1.5
Merchtem	-2.9	0.8	0.8	0.5	1.3
Overijse	-0.6	-2.3	1.6	-0.8	1.8
Sint-Pieters-Leeuw	-14.7	6.1	1.4	5.1	2.3
Vilvoorde	-17.8	1.0	1.7	9.1	5.8
Zaventem	-15.9	3.0	6.9	3.6	2.4
Tervuren	-3.7	-2.0	3.9	1.4	0.5
arr. Halle-Vilvoorde	-5.6	0.0	1.6	2.3	1.7
Vlaams-Brabant	-4.6	0.1	1.3	1.2	1.7
Vlaanderen	-2.1	-0.2	1.2	0.5	0.6

* De categorie 'onbekend' is buiten beschouwing gelaten. De overige 5 categorieën zijn herberekend zodat deze samen 100% uitmaken.

BRON: Kind & Gezin, Gemeentelijke Kindrapporten 2004 en 2008; eigen berekeningen

Thuis taal bij jonge gezinnen

In dezelfde databank van Kind&Gezin wordt ook de taal geregistreerd die overwegend in het gezin wordt gesproken. Deze variabele kan eveneens worden beschouwd als een indicator voor de internationalisering van de Vlaamse Rand.

- In Halle-Vilvoorde is het Nederlands de thuistaal in 57% van de gezinnen met een kind geboren in 2008¹⁸ (tabel 7). In de Vlaamse Rand is dat maar ongeveer 40 procent; in de faciliteitengemeenten amper 14% (cijfers voor 2007; zie Derudder, 2009). Deze percentages liggen duidelijk onder het Vlaams gemiddelde.
- Wat het Frans betreft is er een duidelijk verschil tussen de faciliteitengemeenten en de overige gemeenten van de Rand. In de faciliteitengemeenten wordt in de helft tot meer dan twee derde van de gezinnen met pasgeborenen thuis Frans gesproken. In de gemeenten zonder faciliteiten schommelt dat percentage tussen 13% (Merchtem) en iets meer dan 40% (Sint-Pieters-Leeuw).
- Engels en Duits worden vooral gesproken ten zuidoosten van het Brussels Gewest, in Tervuren en Wezembeek-Oppeem (12% van gezinnen met kinderen geboren in 2008), en in Kraainem en Overijse (10%). In Hoeilaart, Linkebeek en Zaventem schommelt dat aandeel rond de 5 procent. In de overige gemeenten worden beide talen veel minder vaak gesproken.
- De andere talen dan Nederlands, Frans, Engels of Duits worden steeds belangrijker in de randgemeenten rond Brussel. Het percentage ligt er ongeveer op hetzelfde niveau dan in Vlaanderen, maar binnen de Rand zijn er grote verschillen. Uitschieters zijn Vilvoorde (36%), Machelen (27%), Zaventem en Kraainem (beiden ongeveer 23%). In Vilvoorde en Machelen betreft het vooral gezinnen van Maghrebijnse of Turkse herkomst (zie tabel 5) en zal de thuistaal dus vooral Arabisch, Berbers of Turks zijn.
- Net zoals bij de nationaliteit bij geboorte van de moeder, loopt het aandeel van de gezinnen met een onbekende thuistaal op tot meer dan 10 procent in de faciliteitengemeenten Drogenbos, Kraainem en Wezembeek-Oppeem. Globaal ligt het percentage onbekenden hier iets hoger dan bij de nationaliteit van herkomst van de moeders¹⁹.

De evolutie van de thuistaal bij huishoudens met pasgeboren kinderen tussen 2004 en 2008 toont mooi hoe de gemeenten in de onmiddellijke omgeving van het Brussels gewest (verder) *ontnederlandsen*²⁰ (tabel 7). Maar – en dit is een nieuw gegeven – er is ook een achteruitgang van het Frans als thuistaal bij jonge gezinnen in veel gemeenten van de Vlaamse Rand. In het arrondissement Halle-Vilvoorde is het Frans als thuistaal afgenomen met 1,2 procentpunt. Indien de onbekenden enkel verdeeld worden over Frans, Engels, Duits en andere talen (en niet over Nederlands) dan neemt die achteruitgang toe tot 3,1 procentpunt. Zelfs zonder herverdeling van de categorie ‘onbekend’ is er een kleine achteruitgang van 0,1 procentpunt in Halle-Vilvoorde²¹. Naast een ontnederlandsing van de Vlaamse Rand kunnen we dus ook stilaan spreken van een *ontfransing* van de Vlaamse Rand.

¹⁸ De gezinnen met een onbekende thuistaal worden vermeld in een aparte categorie.

¹⁹ Het percentage onbekenden is in een aantal gemeenten voor beide variabelen (thuistaal en nationaliteit bij de geboorte) hetzelfde.

²⁰ Enkel in de gemeenten Linkebeek, Beersel, Hoeilaart en Merchtem is er een toename van het aandeel gezinnen waar thuis Nederlands wordt gesproken.

²¹ Het aandeel gezinnen met een onbekende thuistaal nam tussen 2004 en 2008 af van 7,6 naar 4,4 procent.

Tabel 7: Thuistaal bij gezinnen met kinderen geboren in 2008, per gemeente van de Vlaamse Rand

	thuistaal in het gezin* (%)				
	Nederlands	Frans	Engels - Duits	andere taal	onbekend
Drogenbos	3.6	67.3	0.0	18.2	10.9
Kraainem	5.0	49.2	10.0	22.5	13.3
Linkebeek	21.6	67.6	5.4	2.7	2.7
Sint-Genesius-Rode	18.2	64.8	3.1	9.4	4.4
Wemmel	27.2	52.3	1.3	15.3	4.0
Wezembeek-Oppem	10.9	50.4	11.6	17.1	10.1
Asse	56.7	22.9	0.6	13.5	6.3
Beersel	53.1	34.8	0.9	8.0	3.1
Dilbeek	54.2	26.8	0.6	11.6	6.8
Grimbergen	49.3	28.3	2.4	15.0	5.0
Hoeilaart	41.6	34.4	6.4	9.6	8.0
Machelen	35.0	31.1	1.1	27.3	5.5
Meise	66.2	22.3	0.0	5.0	6.5
Merchtem	81.7	13.0	0.6	4.2	0.6
Overijse	42.6	28.5	9.9	10.7	8.4
Sint-Pieters-Leeuw	37.3	42.6	0.6	15.2	4.3
Vilvoorde	34.0	26.1	1.0	36.1	2.9
Zaventem	33.8	30.5	5.8	23.4	6.4
Tervuren	41.4	28.4	11.7	16.7	1.8
arr. Halle-Vilvoorde	56.6	24.9	1.9	12.2	4.4
Vlaams-Brabant	68.5	15.6	1.8	11.0	3.3
Vlaanderen	77.9	4.2	1.2	15.0	1.8

* De opvoedingstaal waarin het kind in zijn thuismilieu hoofdzakelijk wordt grootgebracht. Wanneer meerdere talen gesproken worden dan is het de taal die overwegend gesproken wordt.

BRON: Kind & Gezin, Gemeentelijke Kindrapporten 2008

Ook het Engels en het Duits kennen een kleine achteruitgang. Het zijn dus uitsluitend de andere talen dan Nederlands, Frans, Duits of Engels die aan een forse opmars bezig zijn bij huishoudens met pasgeboren kinderen. In Vilvoorde bijvoorbeeld ligt het aandeel van deze andere talen in 2008 maar liefst meer dan 20 procent hoger dan in 2004. Ook in Drogenbos, Kraainem en Machelen bedraagt de toename meer dan 10 procentpunt. Merk hierbij wel op dat de cijfers van Drogenbos en Kraainem moeten worden genuanceerd wegens het hoge percentage onbekenden in deze gemeenten (zie tabel 7).

Samenvattend kunnen we stellen dat er ook in de cijfers van Kind&Gezin een duidelijke trend is naar een steeds verdere internationalisering van de Vlaamse Rand.

Tabel 8: Evolutie van de thuistaal bij gezinnen met pas geboren kinderen, evolutie 2004-2008, per gemeente van de Vlaamse Rand

	thuistaal in het gezin* (evolutie 2004-2008 in procentpunt)			
	Nederlands**	Frans**	Engels - Duits**	andere taal**
Drogenbos	-9.5	-9.1	0.0	18.5
Kraainem	-7.5	-4.5	2.1	10.0
Linkebeek	6.9	-3.5	5.5	-8.8
Sint-Genesius-Rode	-9.0	1.2	1.2	6.5
Wemmel	-2.3	-5.2	-0.2	7.9
Wezembeek-Oppeem	-7.7	7.3	-7.0	7.4
Asse	-4.9	-2.3	0.0	7.2
Beersel	6.6	-11.8	-0.7	5.7
Dilbeek	-3.5	-0.7	-0.3	4.5
Grimbergen	-14.4	6.0	0.3	8.1
Hoeilaart	3.8	-7.8	-0.8	4.7
Machelen	-5.4	-3.9	-1.2	10.5
Meise	-11.5	7.5	-1.3	5.3
Merchtem	0.6	-2.1	-0.2	1.8
Overijse	-1.2	7.7	-4.7	-1.5
Sint-Pieters-Leeuw	-3.3	-6.9	0.3	9.9
Vilvoorde	-14.1	-8.1	0.8	21.6
Zaventem	-8.5	1.3	-0.3	7.5
Tervuren	-7.0	3.7	-3.2	6.4
arr. Halle-Vilvoorde	-3.8	-1.2	-0.6	5.6
Vlaams-Brabant	-4.2	-0.1	-0.4	4.5
Vlaanderen	-3.3	-0.1	0.0	3.5

* De opvoedingstaal waarin het kind in zijn thuismilieu hoofdzakelijk wordt grootgebracht. Wanneer meerdere talen gesproken worden dan is het de taal die overwegend gesproken wordt.

** De categorie 'onbekend' is buiten beschouwing gelaten. De overige 4 categorieën zijn herberekend zodat deze samen 100% uitmaken.

BRON: Kind & Gezin, Gemeentelijke Kindrapporten 2004 en 2008; eigen berekeningen

5. Conclusie

De meest recente cijfers met betrekking tot de huidige nationaliteit, de nationaliteit bij de geboorte, de binnenlandse verhuisbewegingen naar nationaliteit van oorsprong en thuistaal bij jonge gezinnen tonen een duidelijke verdere internationalisering van het Brussels gewest en van de Vlaamse Rand.

Het aandeel inwoners van buitenlandse herkomst (eerste en tweede generatie migranten) is in het Brussels gewest tijdens de eerste jaren van het nieuwe millennium boven de 50% gestegen. In de Vlaamse Rand is ondertussen iets meer dan een vijfde van de bevolking van buitenlandse origine (29% in de facilitengemeenten, 20% in de overige gemeenten). Vooral de forse aangroei van personen van niet-westerse herkomst in de Rand is opvallend. Naast de belangrijke aanwezigheid van westerlingen (bijvoorbeeld eurocraten) in de zuidoostelijke randgemeenten, is er een nieuw fenomeen zichtbaar: de laatste jaren verlaten meer en meer Oost-Europeanen, Turken, Marokkanen en andere niet-westerse migranten de hoofdstad om zich in de aangrenzende gemeenten te vestigen. Vooral de regio Zaventem-Vilvoorde is populair bij deze migranten, maar ook de westrand (Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw) kent een belangrijke instroom van Zuid-Europeanen en Marokkanen. In Brussel is het netto-verlies aan inwoners door binnenlandse verhuisbewegingen – dat sinds het begin van de jaren 2000 opnieuw toeneemt – dus niet langer beperkt tot de bevolking van Belgische origine of de eurocraten. Een mogelijke verklaring voor de toename van deze suburbanisatie is de sterk gestegen woningprijs in het Brussels gewest sinds de tweede helft van de jaren '90. Verder onderzoek is hier echter noodzakelijk.

Tegelijkertijd is er in de randgemeenten een vertrekoverschot van inwoners van Belgische oorsprong. Dit verlies is dubbel zo groot in de facilitengemeenten dan in de overige gemeenten van de Vlaamse Rand. Ook hier zouden woningprijzen een deel van de verklaring kunnen zijn. Bijvoorbeeld in de facilitengemeenten Kraainem en Wezembeek-Oppem weegt de komst van steeds meer kapitaalkrachtige eurocraten en expats op de woningprijzen, waardoor de (kinderen van de) autochtone bevolking (in dit geval voornamelijk Franstaligen) het steeds moeilijker hebben om in de eigen streek te blijven wonen²².

De combinatie van een significante aangroei van inwoners van buitenlandse herkomst en een negatief migratiesaldo van inwoners van Belgische origine maakt dat het Nederlands in de Vlaamse Rand sterk onder druk staat. Uit cijfers van Kind&Gezin blijkt dat nog maar ongeveer 40% van de gezinnen met pasgeboren kinderen in de Rand het Nederlands als moedertaal gebruikt. In het arrondissement Halle-Vilvoorde is dat amper 57 procent. Vooral andere talen dan Nederlands, Frans, Engels of Duits zijn aan een belangrijke opmars bezig. Dit ligt in het verlengde van de sterk toegenomen inwijking van inwoners van niet-westerse herkomst uit het Brussels gewest. Een opmerkelijke vaststelling hier is dat de verfransing bij koppels met pasgeboren kinderen gestopt is, en dat er de laatste jaren zelfs sprake is van een beperkte 'ontfransing' in de Vlaamse Rand²³. Anderzijds was er tussen 2007 en 2008 een lichte stijging van Nederlandstaligen met jonge baby's in de Rand²⁴.

²² Cf. analyse van parlementslid Luk Van Biesen:
<http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=612NO86N>
www.derand.be/166529.fil

²³ <http://www.brusselnieuws.be/artikels/stadsnieuws/iets-minder-franstalige-peuters-in-de-rand>

²⁴ <http://www.brusselnieuws.be/artikels/stadsnieuws/stijging-van-nederlandstalige-pas-geboren-kinderen-in-de-rand/>

Het beleid van de Vlaamse overheid met betrekking tot de Vlaamse Rand is momenteel vooral gericht op de integratie van Franstaligen en het behoud van het Nederlandstalig karakter in de regio. Gezien de recente versnelling van de internationalisering en verdere europeanisering in de Vlaamse Rand, is het noodzakelijk dat Vlaanderen hiermee rekening houdt bij haar beleid. Die internationalisering biedt namelijk heel wat bijkomende uitdagingen op vlak van bijvoorbeeld inburgering, onderwijs en woonbeleid.

Referenties

- CGKR (2009), *Jaarverslag migratie 2009*, Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, Brussel.
- Deboosere P., T. Eggerickx, E. Van Hecke & B. Wayens (2009), De Brusselse bevolking: een demografische doorlichting, *Brussels Studies*, Staten-Generaal van Brussel, Synthesenota nr. 3. (http://www.brusselsstudies.be/PDF/NL_71_SGB3.pdf)
- Derudder D. (2009), De Vlaamse Rand: socio-economisch profiel en een blik op het Vlaams karakter, *SVR-Rapport 2009/5*, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Gastner, M. T. & E. J. Newman (2004), Generating population density-equalizing maps, *PNAS*, 101, 7499-7504.
- Simpson, L. & N. Finney (2009), Spatial evidence of internal migration: evidence for ethnic groups in Britain, *Population, Space and Place*, 15, 37-56.
- Willaert D. (2009), Verhuisbewegingen vanuit en naar de Vlaamse Rand rond Brussel, *Interface Demography Working Paper 2009-5*, Vakgroep SOCO, Vrije Universiteit Brussel.
- Willaert D. & P. Deboosere (2005), *Buurtatlas van de bevolking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bij de aanvang van de 21e eeuw*, Dossier nr. 42, Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Brussel.